

Nro. 8.

A FELS. R. TSASZARNAK ÉS A KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBŐL.

*Költ Bétsben Pénteken Juliusnak 29-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

Hadi Történetek.

A' Bétsi Udvar, fő hadi Cancellariáról, ezek a' hadi tudósítások adattak - ki mostan, az Udvari Ujjságban: — „

Mántua alóll: — „

„Jul. 15-dikére virradó éjjel szerentséssen elkezdették, a' Gen. Kray tudósítása szerént, a' miéink, az ostromnak főbb frontja felé vivő kereszt-lántzokat; a' munka oly tsendesesen végeztetett-el, hogy az ellenség tellyességgel semmit belőlle észre nem vevén, mikor más nap' reggel a' nappali vigyázokat ki akarta volna álli-

H

tani, akkór szemlélte bámulva az ujj parallelát.

„Ekkór, minekutánna a' hir-adások meg-tették, és az ellenséges tífztek a' magok recog-noscerozáfflokat, melyet a' miéink tsendesen el-néztek, 's-az alatt a' munkát (szorgalmatosan folytatták, el-végezték volna, végezetre el-kezdődött az ellenség' részéről, a' várnak minden erőflégeiről, a' rettenetes ágyu- és bombi- tűz, melytől mindazáltal, miuthogy a' miéink már jókor mind bé-áflák volt magokat, az egész naponn tsak két ember ölettetett-meg, és kettő kapott sebet. —

„Jul. 15-dikénn, a' már kéfzen lévő de még nem elég széles *paralella*, ki-lzélesíttetett, a' ki-ütések ellen szolgáló ágyuknak batteriák kefszittertek, és ez a' munka, a' bé-következett éjjel is tüzellen folytattatott. —

„Az ellenség' tüze 16-dikban reggel, a' mely azonn éjjel valamennyire tsenedesedett volt, ismét keményebb kezdett lenni: tsakugyan el végezte magában Gen. Kray mégis, hogy a' jövő éjjel, a' második battériához is hozzá kezdessen, és battérikat kéfszíttesen; a' mely éjjel ismét gyengébb, reggelre kelve pedig ismét keményebb volt az ellenség' tüze.

Alessandria alóll: — „

„Innét ugy irt Gen. Melas; hogy 14-dikben már annyira kéfzen voltak az oszromhoz kívánatató külömb-külobb fántzok és battériák, hogy ezekbe az ágyuk azonn naponn nagy részint betakarítottak.

„Ez nap' elfve fel-kérette Gen. Bellegarde az ellenséges Komendantstól, a' kinek Gardan a' neve, a' Kaffélyt: hanem azt a' valófzt vette tölle, hogy az ő hazájának és betsületének törvényei; nékie azt parantsolják, hogy a' várat ol-talmazza. Ehez-képpelt 15-dikben reggeli 4-gyed-fél orakor, a' miéink el-kezdettek 21 minden fé-

le battriákról lövöldözni a' Kastélyra, és mint Gen. *Melas* 16-dikban jelentést tett, az ellenségnek már ekkor, egy kicsiny gránát-magazinuma és egy kalzármaja, meg gyújtatott volt.

„A' miéink, még ezen 16-diknak éjfelén, az első parallálából ki-nyomáltak, és a' pallizádokhoz 250 lépésnyire mentek közelébb. — „A' mi egész vezetésünk ezen 24 órák alatt, 8 meg-ölettetett és 2 meg-sebessített emberekből állott.

* * *

„Az ellenség már az egész *Déli Olofz* országot, *Livornót* is, oda hagyta. A' mi patrollérozóink, *Florenzia*, *Pistoja*, és a' *Luccai* vidékek felé járnak-ki, a' hol még egy 2000 emberekből álló *Frantzia* őrző tereg fog lenni. A' *Macdonald* meg verettetett táborának meg-maradott része, a' bértzekenn a' tenger partokra fogta levonni magát, és *Génuai* környékein fogta a' *Moreau* teregével egyesíteni. —

„A' *Génuai* ugy nevezett *Rivierának* kicsiny kerületébe szorult ellenség, igen érezhető fogyatkozást szenved eleség' dolgában, és valameresztes ellenséges csoportok eleség-ragadozásra ki-mennek. a' tegyveres néptől mindenütt meg-támadtának, és el-kergettetnek;

„*Florentziából*, 23 *Piemonti* tisztek és 361 főz emberek, a' kik ott őrizetenn állottanak, mint szökevények, *Reggióba* a' miéinkhez által jövén, ők is bizonyosnak mondják lenni, hogy az ellenség az egész *Déli Olofz* országot oda hagyta. Ők beszélik egyebek között azt is, hogy az *Anglusok* már sok olyan hajókat elfogtanak legyen, melyeket a' *Frantziák* kintsejterhelve indítottak volt el *Olofz* országbók:“

Török Birodalom.

Ezen Török Artikulus alatt így ír, ugyantsak a' Bétsi Udvari Német Ujjság: — „

„A' Május' 30-dikánu indúlt *Jaffai* levelekben tökéletes authenticus tudósítá-ók érkeztek, a' felől, hogy *Bonaparte*, minekutánna *Acri* várossa ellen 12 leg hevesebb reá-rohanásokat próbált volna, végezetre, hogy többet próbálhasson, magát arra alkalmas erőben lenni nem látta: melyhez-képpest az ostromot és a' városnak meg-fzállását félbe szakasztani és *Gaza* felé futni kénytelen volt, a' hol a' tartomány' belső részeire vonta magát. Az ő szép és hadi fenytékhez szoktatott seregének meg-maradott része, az ő Egyiptom felé való egész vízfőza marschérozása alatt kergettetett, az *Arabsoktól* Ez által, nem tsak az bizonyosodott-meg, hogy neki ez az *Acre* várossa ellen való táborozás, az ő seregének 18 ezer emberekből álló leg szebb részébe került: hanem ennek felette, hogy a' *Gaza* és *Acre* között való vidéket is, holt és beteg emberekkel, terítette bé. Agyuinak meg-maradott része, *Jaffánál* hajókra rakattatott, hogy *Damietté*hez vitetteffék: hanem, sem friss vize sem elesége nem lévén a' hajós Komendánsnak, ő egyenesen az *Anglus* hajókhöz evezett, a' melyek a' partok körül keringettek, a' kiknek magát önként által adta, és töllök jó szívvel elfogadtatott.

„Ezekből tehát (így ír a' nevezett Ujjság) valóban ki lehet hozni, hogy ezt a' nagy *Ev-Alexandert*, mint tsakugyan egy Párisi író által is neveztetik, mitsoda *fatum* várja közéről. — Az ugy nevezett *Szabad emberek-Journálja* nevű Párisi Ujjság, erőssen és nyilvánságoson bocszankodik, hogy a' táborok' meg-jutalmaztatásáról, a' melyre magát ő közzülök egvik vagy másik érdemellé tette, semmit nem hallani; sőt (így

száll) mir azt várhatjuk nyughatatlansággal, hogy majd ezt foguk hallani: *A' Bethlehem* tábor nem tette magát, a' haza iránt érdemesé! — “

„Továbbá: az *Északi Spectátorban* olvastuk egy Egyiptomi levélnek summája, a' mely szerint a' Termézet-vissgáló Frantziák, szorgalmason folytatják itt ezen foglalatosságait. A' Bányász mesterek, semmi nevezést nem találtak fel: hanem a' Tudósok, Felső Egyiptomnak majd minden helységében találak leg szebb márvány és granit Egyiptomi oszlopokra, a' melyek a' *Nilus* vizétől ki hányatott homok-halmok alá borítatva hevertének. Ilyenek a' *Pompéus* oszlopai, és a' *Kleopatra* Obeliskusai, a' melyek a' leg szebb *Hieroglyphicus* irások szemléltetnek, és a' régiség is semmi kárt nem okozott benne. A' Csillag-visgálók, két, kö-fallal körülvétteti, oszlopoknak vetették meg, vizsgálódásuknak folytatása végett, a' fundamentumát. Az Indziáereket, *Alexandriát* és ennek egész vidékét, papirosra vették. A' pestis itt (azt mondja ez a' levél) nem tünál olyan *impressiót*, mint Európában; a' mely utzákban pestis uralkodik, azokon is egész tsendefféggel járnak széljel az emberek: a' kik meg-halnak is miatta, leg inkább csak a' fejedelem' fogyatkozása miatt halnak meg. A' Frantziák' számára, mihelyest Egyiptomba k' szállottak, a' régi *Pharos* szigete és a' régi kikötő-hely között, készitettek ispotályt.“

Frantzia Ország.

Penna volna az, a' mely Frantzia országnak mostani belső állapotját jól lé irni alkalmas volna. Hogy ez Öt százak' Tanátsa, az előbbeni Directoriumnak semmivé-tételét tette volt czéljává, mint azt el is érte, minden tudja. Már so-

kat irtunk egy ekkór fel-állította ott Commissióról. Hogy ez a' II személyekből álló Commissió, a' mely ezen Directoriális Revolutzió alatt az Öt-százak' Tanácsában fenn-állott, a' *Roberspier'* ideje béli Terrorismusi Commissiónak *permanenssé-
gét* el nem érhetette, egyenesen tsak az Öt-százak' Tanácsa béli mostani külömb-külobm pártok' egymással való egyenetlenségének tulajdonitják sokak. Egyik párt, azok között, a' kik a' Directorium' ellenségei voltak, tsak Egynek kezébe kívánta volna, a' bé-töltető kormányt adattatni; egy más párt, egészfzen a' leg nagyobb Respublikai fejetlenséget akarta vízfza hozni. Ez vólt a' *Jakobinus* párt: de ez is két féle vólt, egyik t. i. a' régi ugy nevezett *Hegy*; a' másik pedig a' *Mérséklett* párt. Ezen utolsóknek az egyike már *Fekete*, a' másika pedig *Fejér* párt-nak is neveztetett. Hanem azonközben, egyik sem érezte magát a' másik felett oly erősnek lenni, hogy magának azon tökéletes győzedelmet ígérhetett volna. Ez vólt az a' környülál-lás, a' mely a' közönséges fel-bomláft meg-akadalyoztatta. A' dolgok' bizontalan fordulásának várása alatt, az Öt-százak' Tanácsa sem botsátkozott egyébbe a' bé-töltetés' dolgában belé, hanem tsak a' mit külömben a' Directoriumnak kellett volna tselekedni, t. i: a' néphez és táborokhoz proclamátziókat botsátott, &c. Azonközben, ez a' II személyek' Commissiója is, genda kezdett lenni mind az Öt-százak' mind a' Vének' Tanácsa szemében; mind kettő sürgette, hogy adja elő már a' Respublika' belső állapotjáról való tudósítást, melynek készítése reá bizattatott vol', mely tsak annyit tett tulajdon képpen, hogy siessen lenni-meg-szünni mennél clobb ez a' Commissió is; a' mely annyival is szükségesebb volt, hogy az alatt már az új Directorium is lábra állván, nem jó szemmel nézte a' Commissiót. Végezetre elő állott Jun-21-dikénn *François-de-Nantes* a' Commissió' neve-

ben a' tudósítással; és mingyár az után a' Commissió is megszűnt lenni. Az ő tudósításában ezek fordultak elő: — „

„A' II személyekből álló Commissió (igy szól *François*), melynek nevében én beszélek, tüzetlen dolgozik, hogy azt a' szerentsés *crisist*, mely elő-fordúlt, illendően használja, azt a' nép' javára fordítsa, a' mi fő Hatalmaink között az egyenlő fontot helyre állítsa, az igazságnak és principiumoknak országlását meg-fundálja, és a' polgári politikai, 's vallás-béli szabadságot, bátorságossá tegye.“ — Itt le-szállott *François* továbbá mind azokra a' meg-törtéet dolgokra, a' melyekből minekutánna meg-mutatta, hogy a' meg-bukott Directoriumnak kormányozása alatt ezen szabadságok közül egyik is fenn nem állott, az után így folytatta beszédét: — „Nem állott-fenn egyik néme is a' szabadságnak; mivel-hogy egyedül az egyik Hatalom (a' Directorium), a' nemzetet háboruba bonyolította, a' vesztélyt, a' mely a' hazát pusztította, bé-fátyolozta, a' leg fenyegetődzőbb veszedelmeknek közepette békefféget hirdetett, azokat, a' kik a' költségekről számot, és azokkal gazdálkodást kívántak, fejetlenség' (*Anarchia*) barátjainak hirdette lenni, és a' külső országokon új Conflitutiókat próbálgatott, oly véggel, hogy a' miénket itthon fel forgassa. — „Tsak egyetlen-egy Director küszködött ezen gyalázatos projectomok ellen: de a' kinek az ő fundamentomos principiumai, 's-*characterjének* nagysága és egyenessége, a' finomság, tsalárdság, tekervényesség, és az apró leikeknek haszontalan tziwodásokra hajlandó talentomjok mellett, hajó-törést szenvedtek. — „A' ti Commissiótok meg-visgálta azokat az elzközöket, a' melyek által ti, a' politikai, polgári, és vallás béli szabadságot, és a' két főbb Hatalmak között való egyeulő mértéket, helyre állithatjátok, &c.“ — Mind ezek

után le szállott *François* azoknak a' fundamentomoknak elő-beszéltésekre is, a' melyekenn a' Commissio gondolja, hogy a' meg bomlott rendet vizsgálva lehetne állítani; u. m: — „

„1). A' Törvényhozóknak, a' törvényhozói foglalatosságból való ki-lépések után, egy egész elzáródó alatt ki kell mind azokból a' hivatalokból maradni, a' melyek a' Directorium által szoktak beöltetni.

2) A' Directoriumtól minden végre halytás béli foglalatosság valasztádjon-el: ő reája tsak az *idea* (a' plánus' ki-gondolása). annak végrehajtása pedig, a' Ministerekre bizattassék.

3) A' politikai szabadság oly törvények által helyheztesődjék bátorságos állapotba, a' melyek a' népet, a' valasztások' alkalmazosságával, minden hozzájuk való be-folyástól, és a' meg-hasonlásoknak vissza térésétől, meg-olthalmazzák.

4) A' hadakozás' es hadoltatás' jussának, határok közzé kell szorittatni.

5) Annak a' törvénynek, mely szerént a' Ministerek holmiről való felelősséggel tartoznak, organizáltatni kell.

6) Egy városnak se lehetessen többé háboru' állapotjába helyheztesődni, külömben, hanem tsak a' Törvényhozóknak a' Directorium' projectomára lejendő Decretoma mellett.

7) A' hazafiaknak ismét adattassék vissza az a' szabadság, hogy bekefféges gyülekezeteket tarthassanak.

8) B' Pátriotáknak előbbeni helyeikre vissza kell tétettetni; a' Revoluzió' ellenségeinek azon helyekről el kell mozdittatni; a' Státus interelliéből elöket segíteni kell; a' le-tett Generálisokat vissza kell hívni.

9) Az Isten-tisztelet béli szabadságot vissza kell állítani: hanem, a' meg-nem esküdt Papoknak tsak ugyan az 1792-dik és 93-dik elzáródók béli törvények alá vettetve kel maradni.

Nantesi Ferentznek ezen beszédéből külön-bkülömb-féle tréfát üztek fok *Párisi* ugy nevezett *Oppozitzióális*, v. *Anti-Directorialis* levelek. Leg élesebben irt az ugy nevezett *Nép-barátja*, még pedig nem csak a' *Directorium*, hanem a' *Törvényhozó Tanács* ellen is. Ezt éppen olyan vétkesnek mondja lenni, mint azt. Az ő megjegyzéseit is elő fogjuk a' jövő posta-napi *Ujj-ságunkban* hozni; most nem tért ide.

Párisbol Jul. 11-dikénn: —

Itt az utzákon hirdettetett ma ki, hogy *Gen. Scherer* arestáltatott, a' *Centralis Itelő-szék* nek által adatott, és a' *Templebe* vitetett.

Az ujj hadi *Minister*, *Barbier*, *Jourdain*, és *Orri* nevű remonda *Commissáriusok*at, a' pazér-lásért és hűségtelenségért, *Versáliában*, hasonlóképpen *Itelő-szék'* elibe állittatta.

A' *Worms'* vidékeinn fekvő *Frantzia* sereg, a' *Gen. Lefebvre'* vezérlésére bizattatott.

Most *Offenburg* körül ugy fekülznek a' két el-lenség-s csoportok, hogy túl rajta *Frantziák*, innét *Auszriaiak* vannak; maga pedig ürehs mind két részöl.

A' 17-dik *Divisióhoz* *Gen. Joubert'* helyébe, *Gen. Marbot* neveztetett *Párisba* *Komendánsnak*. — A' *Tengeri Minister* *Brueix'* helyébe, a' ki még miáig is a' *Mediterraneum* tengerenn, nem tudni merre felé, vezérel a' *Bresti* hajós sereget, *Bourdon* nevű, *Anversben* volt *tengeri Commissárius*, neveztetett *tengeri Ministerré*.

Manheimból, *Jul. 16 dikánn*: — „Tegnap est-ve *Heidelberg* felé, ide néhány ora távolságra, ölszfe tsaptak a' *Frantziák* és *Auszriaiak*. Ugy látszott azonban, hogy fontosabb történetet is lehet e'-tájonn gyanítani nem soká, minthogy a' *Frantzia* seregek itten az egész éjjel talponn állottanak,“

Magyar Ország.

Várad-Olofziból, Jul. 8 dikánn: —

„Az ellenségen vett győzelem meg-hálálá-
sáért mult Szent Iván Havának 23 dik napján
ezen Nagy Váradí Cathedrális Templomban Fő
Tisztelendő Canonok *Jedlitska Antal* Ur által
Infula alatt mondatott tzeremoniás miséje' ide-
jén, a' Nemes Devins Regementyéből való egy
Oftzály Gyalog katonáknak Puska béli, 's ezen
felül mozsár ágyukból való lövöldözétekkel
rengvén az egész Város tartatott a' *Te Deum*
laudamus Isteni tisztelet. Ezt követte a' Semi-
nariumban lévő egyik Professor, 's Egyházi Izo-
mely Tiszt. *Tokody István* Urnak jeles, 's arany
betűkkel való nyomtatást érdemlő Predikáziója.
Annakutánna ezen 23-dik Junius napját követő
éjjel, 's-másik 24-dik napon ezen Nagy - Váradí
katona Stiftbe lévő, 's az említett Nemes Devins
Regementyéből való Hadnagy *Simko* Ur a' győ-
zelem ditsőffégét mozsár ágyuk ropogásával
ünneplette. Továbba: ugyan az említett 23-dik
Juniusban Várad Olafziban Lakó M. F. Uraság
Egyházi, és Világi Férfiaknak asztalánál való
ülésekkel nagy vendégséget tartván, Felséges
Királyunk, Felséges Károly Fő Hertzeg, és *Su-
warow* Generális egésségekért a' poharakat sü-
rüen közöngették egymásra. Végtére ezen Nagy
Váradí Academiában a' Természet Törvényt ta-
nitó Világi Professor *Mihalótzky György*, Urazon
Nagy érdemü Férfiak előtt e' következő Deák
Verseket mondotta, ugymint:

Qui nuper Populos, magnas et terruit Urbes
Gallus, qui Templisque Deum, Regumque Co-
ronis,
Moribus, et quid quid Sanctum est, extrema
freat:
Is virtute Tuá, Nostri Dux Inclyte belli

Carole! Rhenanas pugnâ superatus ad oras,
 Fluctuat, ac veluti vulsis inglorius alis,
 Demittit Cristas, reliquam pedibusque salutem
 Credit, et in Patrios revehit mala dogmata nidos.
 Eja age! redde fidem Solio, facrisque vigorem,
 Et niveam terris pacem. Tum serus ad astra
 Factorum redeas mukô Comitatus honore.

In Victoriam Cæsaris.

Affectâsse ferunt Regnum cœlestę Gigantes,
 Altaque congestis astra petiisse jugis.
 Cœtera turba Deum Latebris se condidit: unus
 Contudit excussõ Jupiter igne nefas.
 Fabula prisca tace; Rhenanas nuper ad oras
 Hęc jam Cæsareâ vidimus acta manu.

A' Bihar V. megyei Erdély felé fekvõ *Kas-*
kok nevü bértzekenn, Juniusban hullott nagy ha-
 vat követett nagy hidegrõl, ez az érdemes, le-
 vél is emlekezvén, így tolytatja irását. —

„Nálunk még mostanig is már két hónaptól
 õlta szünés nélkül oly hideg esõk járnak, hogy
 ezen nyári napokat alig lehet meg különböztet-
 ni, hogy nyári, a' vagy inkább õfzi idõ lé-
 gyen-e? mely miatt noha a' Szõllõk' veszfõi
 szokás szerént elég nagyok, azokon lévõ termés
 mind az által tsekélyül mutattya magát, úgy,
 hogy a' jövõ esztendőre jó árát lehet a' Bornak
 reményleni. Ezen szüntelen való esfözésbõl szár-
 mazó árvizek is fõk helyekenn el boritván a'
 búza vetéseket, az életnek árát a' jövõ esztendõre
 nem kevésbé fogják nevelni.“

Komárom Vármegyébõl Julius 27-ik napján.
 A' vízbe - sultaknak meg elevenitesektõl irott, és
 a' *Magy. Kurirba* bé iktatott Oktatásnak, mi
 most, tsak hamar egymás után háromszor is haf-
 nát vehettük volna, ha ellent. nem állott volna né,

mely tudatlan embereknek meg rögzött káros vélekedése. Ugyan is, két hét alatt három szerentsétlen halállal világból ki-múltakat temettünk el, kik közzül kettő az Uraság' halas tavába, a' harmadik, egy két esztendőös leány gyermek, pedig, egy dézsa vízbe fúltak. Mind a' hármann lehetett volna segíteni; de egy az, hogy késon esik értékekre azoknak, a' kik az ilyenek körül való bánáshoz értenénk; más az, hogy nem akarják némely együgyü emberek el hinni, hogy az efféle halottakat az életre vízfíza lehetne hozni. — Megérdemlené az az oktatás, hogy a' fok héjába való mesék helyett, a' Kalendáriumok végére ragasztatnék, hogy ekképen a' fonó-társasagokban is meg olvastattatna; sőt méltó volna, hogy az Osholabeli gyermekek arra meg tanítottatnának, 's abból kátekizáltatnának.

* * *

*A' Glauber Csudállatos Sója Hasznáról való
Oktatásnak további folytatása.*

Valamint az emberek, úgy az okatlan állatok is, testeknek alkotmányára nézve, fok nyavalyáknak vagynak alaja vettatve, a' mellyek többire vagy a' tápláló eszközöknek mértékletlen ételétől, vagy az ártalmas plántáknak, és mérges, férgeknek meg evésektől, sőt, a' mint a' minden napi tapasztalás bizonyítja, a' ragadó nyavalyáktól veszik eredeteket. Ahozképest régóta úgy gondolkoznak az okos és nagy tapasztalású orvos Doktorok, hogy a' barmoknak egészségben 's életben való meg tartásokra nézve is el nem kell magokat a' nyavalyákat várni, hanem azoknak okait eleve el háritani; ennek eszközlésére pedig, valamint az emberekkel, úgy a' barmokkal való bánásban, szükség az első utakat, ugymint a' gyomrot és béleket a' nya-

valyakat okozható matériaktól meg tisztítani igyekezni; erre pedig a' *Glauber tsudállatos Sójánál* alkalmasabb szert találni nem lehet, a' mint ezt, a' fent említett *Berlini* tudós orvos Doktor 20 esztendei tapasztalásaiból elgondóképen ki tanulta, mellyek közzül egynéhány példakat is említ ezen előttünk lévő munkatskájában.

Egy közép sizerü Saxoniai városban, holott fok barom tartó gazdák találtattak, a' mint bezzelli, 20 esztendővel ennekelötte, egy különös métely uralkodvan a' szarvas marhkk közt, nyájanként hullottak el. A' lég egefféesebb barmok minden eledelhez való hajlandóságokat néhány órák alatt elvesztvén, fő szédülésbe, avagy kerengőségbe estek, 's 24 órák el forgása alatt, a' leg kegyetlenebb convulsiók, az az, tagoknak vonogatásai közt elvesztek. Egy azon helységben élt és lakott jó tanuságu orvos Doktor volt az első, a' ki tulajdon szarvas márhaival próbát tett, és a' *Glauber Sójából* 12, 16, sőt 24 latot is vízben áztatván, 's azt gabonakorpával elegyítvén, marháinak torokaikba töltésén bé töltötte, 's az által indítatott gyenge tisztulást, egymás után harmad napig, azon eszköz által segélette. — Volt is kívánatos haszna ezen foglalatosságának, mivel nem csak az, hogy egefféges marháit, az által a' ragadó mételytől, avagy dögtől meg mentette, hanem azon mételybe már bé esett barmait is olly szereztséllen meg gyógyította, hogy még csak egyetlen egy sem veszett el közzülök, ellenben szomszédjainak minden iftállóik üresen maradtak.

E' dolog figyelmetességet indítván azon helységnek és vidéknek tehetősebb lakosiban, nem sajnállották költségeiket, hanem ők is próbát tettek marháikon, és tulajdon tapasztalásaikból is tanúlták, hogy egefféges marháik közzül, a' *Glauber Sojával* való élés után egyet-

len egy sem betegedett meg, és azok, a' mellyek már betegek voltak, az azon szerrel való élés által meggyógyitattak; sőt a' mi több, az is lók példakövi tapasztalattal, hogy azok a' beteg marhákkal egy istállóban és egy aklon volt egészséges marhák, a' mellyek a' *Glauber sójával* éltek, egészen mentek voltak a' beteg marháknak ragadó nyavalyáitól. Ellenben a' szegényebb forsú lakosoknak, a' kik vagy pénzeket sajnállották, vagy magára a' természetre bízták beteg marhaikat, vagy holmi büvösbájós eszközökhöz nyultanak, csak nem minden bármaiktól meg fosztattak.

Annakutánna ezftendővel, ugyan azon Saxoniai helységben, közönségesen minden tehénnék kék volt a' teje. Ezen, nyáron gyakorta elő fordulni szokott, és kétség kívül, a' mérges plántáknak és fergeknek meg evéséből származó nyavalyának el háritására különbkülönb-féle, de töbnire neveltséges és hazfontalan eszközökhöz nyultanak az oda való lakosok, Eggedül azon helységnek fellyebb említett Orvos Doctora volt az, a' ki maga figyelmetefégét azon nyavalya szerző okainak el háritására függefztvén, ekkor is *Glauber Sóját* adott bé teheneinek, 's leg ottan természetes színre változott azoknak a' tejek. Mások is, a' kik az ő tanatsának engedelmekedtek, böldegultak marhaik körül való foglalatosfágaikban; azok ellenben, a' kik vagy sajnállottak a' *Glauber Sójáért* való költséget, vagy más babonás szerekhez nyultak, vagy csak a' természet munkájára támaszkodtak, egész nyáron semmi hazznát se vehették fejős teheneiknek.

Egy más helységben rakásra hullottak a' szopos malaczok, senki sem okát adni nem tudta e' dögnék, sem eszközt nem talált annak el távoztatására. A' fent említett Berliui tudós Doctor a' *Glauber Sóját* javasolta a' meg káro-

sodott falusi gazdáknak, mellyből a' szoptató fertésnek egy darab ideig, minden harmad napban 12 latot vízben el olvasztva, 's egy kevés gabona korpával elegyítve adatott enni, a' melly által nem tsak a' szoptató fertés, hanem a' szopos malaczkok is ki tisztítottak, 's meg mekedtek a' dögtől. — A' nagyotskább malaczkoknak egynek egynek másfél latot azon módon el-kélesztve adatott bé, mind annyiszor, a' mennyiszor meg betegesedtek, 's egy sem veszett el közülök.

A' meg zabát, gugát kapott, és meg taknyosodott lovaknak gyógyításában is nagy hasznát tapasztalta ezen tudós orvos Doctor a' *Glauber tsudallatos Sójának*, mellyből 16 — 24 latot vízben el olvasztva töltetett a' torkokba. A' rühös juhoknak gyógyításokban fints ennél jobb eszköz, a' mellyeknek hasonló módon el kélesztve, és egynéhányiszor 4 — 6 latot kell bé adni.

Ezen 's több ezekhez hasonló példák által erőssen meg győzetvén Saxonianak lakosi a' *Glauber tsudallatos Sójának* hathatosságáról, egészen universalis medicinának, az az, közönséges gyógyító szernek tartották azt, és nemtsak az eddig elő hordott, hanem minden elő fordult nyavalyákban azzal kívánták beteg marháikat gyógyíttatni, 's ritkán is tsalatkoztak meg reménysegekben. Mivel pedig tulajdon tapasztalásaikból tanulták azt a', hogy szarvas 's egyéb marháknak egésségben való meg tartatásokra, előre ki kellene belőlök a' nyavalyáknak okait hajtani; arra való nézve minden elztendőben kétzer,ugyminttavasszal és összel *Glauber Sójával* tisztították azoknak gyomraikat, melly által minden azokra következhett nyavalyák szertésen el háríttatván, semmi kárt nem szenvedtek a' barmok döge miatt. — A' lovaknak gugatól és taknyosságtól való meg mentésekre, mind

tavaßzal, mind ößzel, két egész hétig, minden nap, 's minden darabnak $\frac{1}{4}$ fontot, vagy porban az abrakkal elegyítve, vagy vízben el olvaßztatva kell italúl bé adni. Abrakkal elegyítve örömeß meg eßzik. Laxáltatások, avagy gyomroknak ki tiffztatások végett, egy lónak 24 lat; egy tehénnek, idejéhez képeß 16 — 24 lat; egy ferítésnek 8 — 12 lat; egy malatznak 2, 's 3. lat; egy juhnak és ketskének 4—6 lat, vagy eleségekre hintve, vagy vízben el olvaßztva, 's egy kevés korpával elegyítve, vagy tsupán italok közézé öntve adattafék. Sok Német Orßzági baromtarató gazdák, két három hétig egymás után, minden nap, egy egy darabnak 4 latot, a' fellyebb irt formában és módon adnak bé lovaiknak és szarvas marháiknak, 's utollyára pedig, a' midön már a' gyomraikban lévö tfunyaság elegendöképen solváltatik, avagy széllyel tépettetik, adnak azoknak nagyobb, az az, a' fellyebb meg jegyzett mértékben, melly által azon tsunyaság belölök ki hajtátván, minden nyavalyáktól mentek maradnak, és meg is hiznák.

Jegyezzük meg, hogy a' fzárez és szellös helyen tartatott *Glauber Sója* könnyen porrá váloßzik, 's' elöbbi mértékének felét el veßzi, az az, felénél kevesebbet nyom mint a' pinczében, vagy más nedves helyen tartatott *Glauber Sója*. Mivel mindazáltal nemtsak el nem veßzi orvosló erejét, főt az még szorosabban concentrátatik a' porban, tsak felénit kell az illy porrá váloßzott mint a' cristallizált *Gl. Sóból* venni.

A' többit a' jövö posta napon,

P. D.